

Библиографический список:

1. Гончарова, Н.А. Функционально-семантическая характеристика латинского глагола *facere* (на материале классической латыни): диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. – Киев, 1974. – 183 с.
2. Дворецкий, И.Х. Латинско-русский словарь: ок. 50000 слов / И.Х. Дворецкий – 3-е изд., испр. – М.: Рус. яз., 1986. – 840 с.
3. Крысин, Л.Н. Толковый словарь иноязычных слов / Л.Н. Крысин. М.: Эксмо, 2009. – 944 с.
4. Новодранова, В.Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. *Laterculi vocum Latinarum et terminorum* / В.Ф. Новодранова – Рос. акад. наук. Ин-т языкознания; МГМСУ. – М.: Языки славянских культур, 2008. – 328 с.
5. Rudzitis K. *Terminologia medica in duobus voluminibus*. – Riga: Liesma, 1973. – V. 1 – 1039 p; V. 2 – 866 p.

УДК 81'42:[811.161.3+811.111]

КАНАТАЦЫІ СЛОВА “ХАЙП” У МЕДЫЙНАЙ ПРАСТОРЫ БЕЛАРУСІ

В.Ю. Шыманская

кандыдат філалагічных навук, дацэнт

загадчык кафедры замежных моў філалагічнага факультэта

Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, г. Мінск

shymans@bspu.by

У дадзеным артыкуле на матэрыяле тлумачальных слоўнікаў, а таксама карпусоў мовы праводзіцца аналіз этымалогіі і ўжывання слова “хайп” у сучаснай беларускай мове. Кантэкстнае ўжыванне і канатацыі разглядаюцца на прыкладах з газеты “Звязда”. Выяўлена, што слова “хайп” мае пераважна негатыўную канатацыю, якая актуалізуецца ў кантэксце асуджэння сацыяльна непажаданых ці небяспечных паводзін у спалучэннях са словамі “злавіць”, “нездаровы” і пад. Рэгулярнае ўжыванне слова ў пеяратаўных спалучэннях спрыяе замацаванню за ім негатыўнай канатацыі.

Ключавыя словы: запазычанні; неалагізмы; пеяратаўная лексіка; канатацыя; хайп.

КОННОТАЦИИ СЛОВА “ХАЙП” В МЕДИЙНОМ ПРОСТРАНСТВЕ БЕЛАРУСИ

О.Ю. Шиманская

кандидат филологических наук, доцент

заведующий кафедрой иностранных языков филологического факультета

Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка, г. Минск

shymans@bspu.by

В данной статье на материале толковых словарей и языковых корпусов проводится анализ этимологии и употребления слова «хайп» в современном белорусском языке. Контекстное употребление и коннотации рассматриваются на примерах из газеты «Звязда». Выявлено, что слово «хайп» имеет преимущественно негативную коннотацию, которая актуализируется в контексте осуждения общественно нежелательного или опасного поведения в сочетании со словами «ловить», «нездоровый» и так далее. Регулярное употребление слова в пейоративных сочетаниях способствует закреплению в языке его негативной коннотации.

Ключевые слова: заимствования; неологизмы; пейоративная лексика; коннотация; хайп.

CONNOTATIONS OF WORD “HYPE” IN BELARUSIAN MEDIA DISCOURSE

O.Y. Shymanskaya

Candidate of Philology, Associate Professor

*Head of the Foreign Languages Department of the Philology Faculty
Belarusian State Pedagogical University named after Maxim Tank, Minsk
shymans@bspu.by*

In this article, the etymology and usage of the word “hype” in the modern Belarusian language is carried out based on the material of explanatory dictionaries and language corpora. Contextual usage and connotations are studied based on the examples from the newspaper “Zvyazda”. It was found that the word “hype” has a predominantly negative connotation, which is actualized in the contexts of condemning socially undesirable or dangerous behavior. The noun is used in collocations with words “to catch”, “unhealthy”, etc. Regular use of the word in pejorative collocations contributes to regular negative connotation being assigned to the noun.

Keywords: loanwords; neologisms; pejorative vocabulary; connotation; hype.

Адной з актуальных задач сучаснай лінгвістыкі з’яўляецца вызначэнне камунікатыўна-прагматычнай спецыфікі функцыянавання моўных і індывідуальна-аўтарскіх намінацый феноменаў унутранага свету чалавека праз крытычны аналіз прыватных дыскурсаў (эканамічны, турыстычны, палітычны, мытны, мастацкі і інш.). У гэтым святле найбольш уразлівым з’яўляецца медыйны дыскурс, у якім неалагізмы з’яўляюцца хутка і свабодна, пры гэтым у сродках масавай інфармацыі адбываецца свайго роду “загартоўка” неалагізмаў: некаторыя з якіх так і не ўваходзяць у агульнаўжывальную лексіку, а некаторыя – наадварот – праходзяць шэраг марфалагічных і семантычных трансфармацый і, у выніку, папаўняюць лексікон мовы.

У дадзеным артыкуле мы ставім задачай прааналізаваць з’яўленне і функцыянаванне ў беларускім медыйным дыскурсе слова “хайп”, частата ўжывання якога значна ўзрасла за апошнія два гады. Матэрыялам даследавання паслужылі тлумачальныя слоўнікі, карпусы моў, а таксама публікацыі ў газеце “Звязда” за апошнія два гады.

Слова “хайп” (hype) з’яўляецца запазычаным з англійскай мовы, а ў англійскую мову, гэтаксама як і ў рускую і беларускую, яно прыйшло з грэчаскай мовы – ад прыстаўкі “гіпер” (hyper), якая азначае перабольшанасць якасці і адначасова яе надуманасць, нерэальнасць. У гэтым значэнні этымалогія слова агульная з этымалогіяй слова “гіпербала” – перабольшванне (у тым ліку стылістычны сродак, заснаваны на перабольшванні). Агульны марфемны кампанент з названымі словамі мае і прыметнік “гіперактыўны” – які даволі часта сустракаецца ў сучаснай псіхалагічнай літаратуры пры апісанні СДУГ (сіндрома дэфіцыту ўвагі і гіперактыўнасці).

У англійскай, рускай і беларускай мовах слова “хайп” выкарыстоўвалася ў 17-18 стагоддзях у спалучэнні са словам “хандра” – “іпахондрыя” (hypochondria) – і азначала, як і ў грэчаскай мове, сум, дэпрэсію. На пачатку XX стагоддзя слова “хайп” пачало ўжывацца ў амерыканскім слэнгу ў значэнні “махляр”. Прыкладна ў гэты ж час з’явілася значэнне “чалавек, які ўжывае наркатыкі”, знаходзіцца пад кайфам [1].

У сучасным слоўніку Merriam Webster слова “хайп” мае некалькі значэнняў: назоўнік выкарыстоўваецца ў слэнгу для абазначэння наркамана, падскурнай ін’екцыі. Менавіта з гэтага значэння развілося і іншае значэнне “з’ява ці дзеянне, якое падымае настрой, узрушэнне”. У такім значэнні “хайп” з’яўляецца сінонімам крыху састарэлага слова “ажыятаж” і выкарыстоўваецца для абазначэння ўчынкаў нападказ, накіраваных на прыцягненне ўвагі, піяр [1].

Аналізуючы крыніцы папаўнення жаргоннай лексікі беларускай мовы, Н. Лобань адзначае, што адной з іх з’яўляюцца “запазычаныя з іншых жаргонаў (крымінальная лексіка, лексіка наркаманаў і г.д.), хобі і захапленні маладых людзей” [2, с. 438]. У выпадку са словам “хайп” можна сцвярджаць, што значэнне “словы і ўчынкі, накіраваныя на прыцягненне ўвагі” з’яўляецца менавіта запазычаным, а не вынікам развіцця значэння жаргоннага слова ў мове-рэцыпіенце.

Найбольш часта слова “хайп” сустракаецца ў медыйных кантэкстах, дзе гаворка ідзе пра выступленні, палітычная выказванні, акцыі, накіраваныя на прыцягненне ўвагі, рэкламу, піяр. Напрыклад: *It is just hype and boxing politics* ‘Гэта ўсяго толькі хайп і палітыка боксу’ [3]. *A lot of hype and nothing else* ‘Шмат хайпу і нічога больш’ [3]. У рускай мове: *В соцсетях по этому поводу хайп чудовищный – и никакого эффекта!* [4].

Што датычыцца граматычных форм слова, то яны адпавядаюць правілам беларускай мовы. Англійскай мове ўласцівая канверсія – з’ява, калі адно і тое слова можа выступаць у ролі розных часцін мовы ў залежнасці ад сінтаксічнай пазіцыі. У англійскай мове разглядаемае слова можа выступаць у ролі назоўніка, а таксама дзеяслова: *hype, hype up* ‘узрушаць’, ‘падманваць’. У беларускай мове ўжываецца назоўнік *хайп*, прыметнік *хайпавы*, дзеясловы *хайпаваць* і *хайпануць*.

Ужыванне слова “хайп” абмежавана медыйнымі рэсурсамі і сацыяльнымі сеткамі. Канатацыя яго пераважна адмоўная, як у наступных прыкладах: *Часта людзі проста спрабуюць злавіць нейкі хайп на гэтым. На гэтай смерці спрабуе хтосьці злавіць хайп. На такіх дзеяннях яны стараюцца лавіць нездаровы “хайп”. Гэта яго апошні шанец або проста хайп?* [5]. Як сведчаць прыклады, слова “хайп” пераважна спалучаецца з дзеясловам “злавіць”, а таксама азначэннямі “нездаровы” і “проста”. Такія калакацыі ўзмацняюць пеярэтыўнае значэнне назоўніка, фарміруюць узнаўляльныя спалучэнні.

Існуе меркаванне, што запазычанні забруджваюць мову і пажадана аддаваць перавагу ўласнабеларускім словам. Можна сказаць, што пад “хайпам” сёння разумеюцца зухаватыя ўчынкі, выкрутасы. Аднак ужыванне неалагізмаў дапамагае дасягнуць запатрабаванай у медыйнай прасторы эмацыйнасці, навізны, эмфазы. Таму ў некаторых кантэкстах слова “хайп” ужываецца без адмоўнай канатацыі ў пераліку падобных запазычванняў: *Калі вы казалі “фэйк”, паказалі, што вы “ў трэндзе”. Мы ж не прымусім моладзь не выкарыстоўваць словы “лайфхак”, “дэдлайн”, “хайп”* [5].

Такім чынам, аналіз этымалогіі і ўжывання слова “хайп” у сучасным беларускім медыйным дыскурсе пацвярджае агульныя для запазычанняў заканамернасці (запазычанне асобных значэнняў слова, словаўтваральныя варыянты, эмацыянальнасць). Прыклады з тэкстаў указваюць на пераважна негатыўную канатацыю, якая актуалізуецца ў кантэксце асуджэння сацыяльна непажаданых ці небяспечных паводзін у спалучэннях са словамі “злавіць”, “нездаровы” і пад. Рэгулярнае ўжыванне слова ў пеярэтыўных спалучэннях спрыяе замацаванню за ім негатыўнай канатацыі.

Артыкул падрыхтаваны пры фінансавай падтрымцы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (№ ДР 20211211).

Бібліяграфічны спіс:

1. Merriam-Webster Dictionary [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.merriam-webster.com/> – Дата доступу: 20.10.2021.
2. Лобань, Н. Жаргонная лексіка на старонках беларускага перыядычнага друку / Н. Лобань // Слова ў кантэксце часу : да 85-годдзя прафесара А. І. Наркевіча: зб. навук. прац / пад агул. рэд. В. І. Іўчанкава. – У 2-х т. Т. 1. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2014. – С. 435 – 441.
3. British National Corpus [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>. – Дата доступу: 20.10.2022.
4. Национальный корпус русского языка [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://ruscorpora.ru/>. – Дата доступу: 20.10.2021.
5. Звезда / РВУ “Выдавецкі дом “Звезда” [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://zvezda.by/be>. – Дата доступу: 20.10.2022.